ئۇيغۇر تىلىدا ئۆلچەملىك ھەمدە ئاممىباب ئىنتېرنېت ئاتالغۇلىرى ئېلان قىلىندى

مۇخبىرىمىز: ئابدۇسالام ئابدۇرېھىم

ئۇيغۇر تىلىنى ئۆلچەملىك ھەمدە ئاممىباب ئىنتېرنېت ئاتالغۇلىرى بىلەن بېيىتىش، ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىنتېرنېت دەۋرىدىكى ئىپادىلەش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈش مەقسىتىدە، ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتى تەشكىللىگەن «ئۇيغۇر تىلى ئىنتېرنېت ئاتالغۇلىرى» ئېلان قىلىندى. بۇ ئاتالغۇلار 2025-يىلى 12-ئايدىن 2026-يىلى 1-ئايغىچە بولغان ئارىلىقتا ئىنتېرنېت ئارقىلىق ئاممىدىن توپلانغان تەكلىپلەر ئاساسىدا، مۇتەخەسسىسلەر تەرىپىدىن تەكشۈرۈلۈپ، ئاخىرقى قېتىم ئىلمىي ئەسكەرتىش ۋە تەستىقلاشتىن ئۆتكۈزۈلگەن.

ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتىنىڭ مەسئۇلى ئابدۇقادىر ئىمىن ئېلان مۇراسىمىدا سۆزلەپ، بۇ ئاتالغۇلارنىڭ ئومۇمىي سانى 5 مىڭ 2 يۈز 40 دىن ئېشىپ كەتكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئىنتېرنېت، كومپيۇتېر، ئالاقە، سۈنئىي ئەقىل، سودا-سېتىق ۋە ئاممىباب مېدىيا ساھەلىرىگە ئائىت يېڭى سۆزلەرنىڭ كۆپ قىسىم ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. ئۇ، ئاتالغۇلارنىڭ ئېلان قىلىنىشى بىلەنلا ئىشلىتىشكە تېگىشلىك دەپ قارالمايدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئاممىنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇش ۋە ئىشلەپچىقىرىش پائالىيىتىدە ئىشلىتىلىش جەريانىدا داۋاملىق تەكشۈرۈلۈپ، زۆرۈر بولغاندا قايتا تەھرىرلىنىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى.

ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتى ئاتالغۇ ئىشلىرى بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى مەمەتئىمىن ئابدۇللا ئېلان قىلىنغان ئاتالغۇلارنىڭ ئىچىدە «ئۇلانما ئەقىل»، «چوڭ سانلىق مەلۇمات»، «بۇلۇت ھېسابلاش»، «ئاۋاز ئارقىلىق كونترول قىلىش»، «ئاممىباب ئاخبارات ئورنى» قاتارلىق ئاتالغۇلارنىڭ بار ئىكەنلىكىنى، بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بەزىلىرى ئاممىدا ئاللىبۇرۇن كەڭ تارقالغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلچەملىك شەكلى يوق ياكى ئوخشىمىغان يېزىلىش ئۇسۇلى مەۋجۇت ئىدى، دېدى. ئۇ، ئۆلچەملىك ئاتالغۇنىڭ ئېلان قىلىنىشىنىڭ ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىلىم-پەن ۋە زامانىۋى تېخنىكا ساھەسىدىكى ئىپادىلەش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈشتىكى مۇھىم ئورنىنى تەكىتلىدى.

ئېلان مۇراسىمىدا سۆز قىلغان ئۇيغۇر تىلشۇناسلىق ئىنستىتۇتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى پروفېسسور ئەزىزە ھاجى ئاتالغۇلارنىڭ ئىلمىي ئاساسلىرى ۋە تەرجىمە پرىنسىپلىرى ھەققىدە توختالدى. ئۇ، ئاتالغۇلارنىڭ ئاساسەن ئەسلى يېزىلىشىنى ساقلاپ قېلىش، ئۇيغۇرلاشتۇرۇش زۆرۈر بولغان يەرلەردە ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئاۋاز قانۇنىيىتىگە ماسلاشتۇرۇش، ئوخشاش مەنىدىكى ئاتالغۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىزچىللىقنى ساقلاش قاتارلىق پرىنسىپلارنى ئاساس قىلغانلىقىنى بايان قىلدى. ئۇ يەنە، ئاتالغۇلارنىڭ ئاممىغا يېيىلىشىدا ئاخبارات ۋاسىتىلىرى، مەكتەپ ۋە ئاممىباب مېدىيانىڭ مۇھىم رول ئوينايدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ئارقىلىق ئاتالغۇلارنىڭ ھاياتىي كۈچىنىڭ ئاشىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى.

ئېلان قىلىنغان ئاتالغۇلارنىڭ ئىچىدە «ئۇلانما ئەقىل» ۋە «چوڭ سانلىق مەلۇمات» قاتارلىق ئاتالغۇلار ئۇزۇن ۋاقىتتىن بېرى ئاممىدا كەڭ ئىشلىتىلىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلچەملىك شەكلى يوق ئىدى. مەسىلەن، «چوڭ سانلىق مەلۇمات» ئاتالغۇسى ئاممىدا «زور سانلىق مەلۇمات»، «ئۇلۇغ سانلىق مەلۇمات» قاتارلىق ئوخشىمىغان شەكىللەردە ئىشلىتىلىپ كېلىنگەن بولۇپ، ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتى ئۇلارنى تەكشۈرۈش ۋە تەتقىق قىلىش ئارقىلىق «چوڭ سانلىق مەلۇمات» شەكلىنى ئۆلچەملىك شەكىل قىلىپ بېكىتكەن.

ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتى ئاتالغۇ ئىشلىرى بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى مەمەتئىمىن ئابدۇللا ئېلان قىلىنغان ئاتالغۇلارنىڭ ئىچىدە «ئۇلانما ئەقىل»، «چوڭ سانلىق مەلۇمات»، «بۇلۇت ھېسابلاش»، «ئاۋاز ئارقىلىق كونترول قىلىش»، «ئاممىباب ئاخبارات ئورنى» قاتارلىق ئاتالغۇلارنىڭ بار ئىكەنلىكىنى، بۇلارنىڭ ئىچىدىكى بەزىلىرى ئاممىدا ئاللىبۇرۇن كەڭ تارقالغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلچەملىك شەكلى يوق ياكى ئوخشىمىغان يېزىلىش ئۇسۇلى مەۋجۇت ئىدى، دېدى. ئۇ، ئۆلچەملىك ئاتالغۇنىڭ ئېلان قىلىنىشىنىڭ ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىلىم-پەن ۋە زامانىۋى تېخنىكا ساھەسىدىكى ئىپادىلەش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈشتىكى مۇھىم ئورنىنى تەكىتلىدى.

ئېلان مۇراسىمىدا سۆز قىلغان ئۇيغۇر تىلشۇناسلىق ئىنستىتۇتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى پروفېسسور ئەزىزە ھاجى ئاتالغۇلارنىڭ ئىلمىي ئاساسلىرى ۋە تەرجىمە پرىنسىپلىرى ھەققىدە توختالدى. ئۇ، ئاتالغۇلارنىڭ ئاساسەن ئەسلى يېزىلىشىنى ساقلاپ قېلىش، ئۇيغۇرلاشتۇرۇش زۆرۈر بولغان يەرلەردە ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئاۋاز قانۇنىيىتىگە ماسلاشتۇرۇش، ئوخشاش مەنىدىكى ئاتالغۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىزچىللىقنى ساقلاش قاتارلىق پرىنسىپلارنى ئاساس قىلغانلىقىنى بايان قىلدى. ئۇ يەنە، ئاتالغۇلارنىڭ ئاممىغا يېيىلىشىدا ئاخبارات ۋاسىتىلىرى، مەكتەپ ۋە ئاممىباب مېدىيانىڭ مۇھىم رول ئوينايدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ئارقىلىق ئاتالغۇلارنىڭ ھاياتىي كۈچىنىڭ ئاشىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى.

ئېلان قىلىنغان ئاتالغۇلارنىڭ ئىچىدە «ئۇلانما ئەقىل» ۋە «چوڭ سانلىق مەلۇمات» قاتارلىق ئاتالغۇلار ئۇزۇن ۋاقىتتىن بېرى ئاممىدا كەڭ ئىشلىتىلىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلچەملىك شەكلى يوق ئىدى. مەسىلەن، «چوڭ سانلىق مەلۇمات» ئاتالغۇسى ئاممىدا «زور سانلىق مەلۇمات»، «ئۇلۇغ سانلىق مەلۇمات» قاتارلىق ئوخشىمىغان شەكىللەردە ئىشلىتىلىپ كېلىنگەن بولۇپ، ئۇيغۇر تىل-يېزىقى كومىتېتى ئۇلارنى تەكشۈرۈش ۋە تەتقىق قىلىش ئارقىلىق «چوڭ سانلىق مەلۇمات» شەكلىنى ئۆلچەملىك شەكىل قىلىپ بېكىتكەن.

بېسىلغان ۋاقتى: 2026-2-27
نەشر قىلغان ئورۇن: ئۈرۈمچى شەھىرى
ئىدارە ھەيئىتى:
باش مۇھەررى: ئەلى ھەسەن
مەسئۇل مۇھەررى: نۇرمۇھەممەد ئابدۇللا
تېلېفون: 012000
ئادرېس: ئۈرۈمچى شەھىرى، يېڭى شەھەر رايونى، ئالتۇن ئۆستەڭ كوچىسى 4-نومۇر